Praktisk og godt om barne- og ungdomsgynekologi

Paula J. Adams Hillard, red.
Practical pediatric and adolescent gynecology
 402 s, tab, ill. Chichester: Wiley-Blackwell, 2013. Pris GBP 95
 ISBN 978-0-470-67387-4

Denne fine bokens målgruppe er helsepersonell som jobber med gynekologiske problemstillinger hos barn og unge jenter. Den passer godt for både gynekologer, barneleger, allmennleger, sykepleiere og helsesøstre. Boken kan benyttes som en lærebok, og leses fra perm til perm, men er også godt nok organisert til å kunne fungere som et oppslagsverk.

Forfatterne tar for seg alt man trenger å vite om prepubertale jenter, slik som usikkert kjønn, utflod, vaginal blødning, eggstokksvulster og labial sammenklistring. Kapitlet om seksuelt misbruk er også godt, i likhet med kapitlet om normalvarianter i anatomen, som er illustrert med gode tegninger.

Ungdomsdelen er også svært bra. Den er systematisert etter symptomer og problemstillinger, og forfatterne er innom helt banale ting som hvordan man utsetter menstruasjon, men de beskriver også komplekse saker som suicidalitet, lav selvfølelse og om hvordan man snakker med jenter om for eksempel de første seksuelle opplevelsene og seksuell legning. Prevensjonsdelen er kjempegod, her er det mye praktisk hjelp å få.

Fotografiene er få, men hensiktsmessige. Layouten er mest preget av en ordnet og systematisk tekst. Hvert eneste kapittel inneholder bokser med «tips and tricks», «pearls», «evidence at a glance», «science revisited», «patient/parent advice» og «caution». Det er virkelig en egnet måte å gjøre stoffet tilgjengelig på. Det siste minner oss stadig på det vanskelige dilemmaet vi ofte kan oppleve mellom foreldres og barnets behov når vi behandler unge jenter. Mange steder i teksten er det forslag til hvordan man når frem til et barn eller en ungdom med målrettede spørsmål og undersøkelser som ikke truer tryggheten mellom pasient og undersøker.

Språket er lettfattelig og godt, også for den ikke veldig erfarne leser av engelsk faglitteratur. Siden boken er amerikansk, er også de mange referansene til relevante nettsider amerikanske. For det norske publikum er disse kanskje ikke like nyttige.

Jeg anbefaler boken til alle leger og sykepleiere som tar hånd om unge jenter og kvinner. Den er et naturlig innkjøp til bibliotek i både kvinneklinikker og barneavdelinger.

Heidi Thornhill

Overlege, Kvinneklinikken
 Haukeland universitetssykehus

Spennende og insisterende om voldens biologi

Adrian Raine
The anatomy of violence
 The biological roots of crime. 478 s, ill.
 London: Penguin Books, 2013. Pris GBP 25
 ISBN 978-1-846-14307-6

I Philip Kerrs futuristiske kriminalroman *A philosophical investigation* fra 1992 er handlingen lagt til året 2013. Ved hjelp av det avanserte hjerneskanne-systemet «L.O.M.B.R.O.S.O.» har man oppdaget en sjelden anomali i hjernen kalt «VMN». Menn med slik anomali står i fare for å utvikle ultravoldelig psykopati. Løsningen er å skanne alle menn i England og holde «VMN-positive» under streng overvåkning. Dette har fungert inntil en «VMN-positiv» tilfeldigvis oppdager sin status og begynner å drepe andre «VMN-positive».

Raine kan mistenkes for å ha lest boken og latt seg inspirere. Han mener at vold har sitt utspring i biologiske korrelater og bør anses som en klinisk lidelse på linje med kreft. Han argumenterer mot sosialvitenskapens ensidige søkelys på miljøbetingelser som årsak til vold, og at hjernen oppfattes som en unyansert «big blob». Han rehabiliterer delvis kriminologen Cesare Lombroso (1835–1909) som mente at løsningen til kriminalitetens gåte lå i ytre (ansiktsform) og indre (hjernestrukturer) anatomiske forhold.

I de 11 kapitlene tar forfatteren leseren gjennom biologiske forhold som kan medvirke til voldsatferd, og hvordan vold kan motvirkes. Etter å ha argumentert for høy arvelighet bak vold går han videre til hjernen. Der beskriver han hvordan drapsmenn har dysfunksjonell prefrontal hjernelapp, bl.a. ved redusert grå substans. I kapitlet *Cold-blooded killers* tar han for seg sentralnervesystemet ved å vise at lav hvilepuls har robust korrelasjon med antisosial atferd. I neste kapittel illustrerer han hvordan hjernen tar skade av å bli eksponert for røyk og alkohol i fosterstadiet, og hvordan skader kan oppstå ved dårlig ernæring under og etter svangerskap. Den skadede frontallappen blir dårligere til å hindre impulsivitet og grove voldshandlinger. De siste kapitlene handler om hvordan vold kan kureres, om og hvordan mennesker med skadede hjerter bør straffeforfølges, og til slutt hvordan vold kan bekjempes i fremtiden.

Boken er spennende, insisterende, provoserende og godt skrevet. Den gir sjokkerende skildringer av drapsmenn og er spekket med empiri. Over en firedel består av referanser. Svakheten ligger i at Raine legger mye vekt på korrelasjonsstudier. Hans syn på kirurgisk kastrasjon av pedofile som begår overgrep, kan virke tungt for døydlig. Og fremtiden? Raine beskriver en fremtidsvisjon der staten initierer et program han kaller *Legal offensive on murder: brain research operation for the screening of offenders* (LOMBROSO)! Alle menn over 18 år gjennomgår hjerneskaning og DNA-test. De med resultater som indikerer fremtidig volds kriminalitet, vil tilbringe resten av sitt liv i en relativt «trivelig form for fangenskap».

Fagfolk som forsker på kriminalitet og arbeider med voldskriminelle vil ha interesse av boken – som bør leses med kritisk sans.

Pål Grøndahl

Psykologspesialist, ph.d., Oslo universitetssykehus
 Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri
 for Helseregion Sør-Øst